

Sammendrag:

Praktisk bruk av tester på fareoppfattelse hos bilførere - forprosjekt

Rapporten er basert på et forprosjekt for å utrede muligheter og nytte ved praktisk bruk av tester på fareoppfattelse hos bilførere.

For å kunne kjøre bil på en sikker måte må bilførere være i stand til å oppfatte faresituasjoner så tidlig at de har tid til å reagere. De må ha tilstrekkelig sikkerhetsmargin for eventuelt å kunne bremse ned, stoppe, eller svinge unna hindringer, slik at ulykker unngås. Denne rapporten handler om sammenhenger mellom bilføreres fareoppfattelse og trafikksikkerhet. Viktige spørsmål er om evnen til å oppfatte farer i trafikken varierer mellom bilførere, om dette er en ferdighet som utvikles gradvis gjennom kjøreefaring, og om ferdigheten kan forbedres gjennom spesielle opplæringstiltak. Hovedfokus er på mulighetene for å måle evne til fareoppfattelse på en relativt enkel måte.

Forskning på fareoppfattelse ("hazard perception") i trafikken har pågått siden midten av 60-tallet, og begrepet har vært definert og målt på ulike måter. En har undersøkt *hvilke* situasjoner bilførere oppfatter som farlige, *hvor farlig* ulike situasjoner oppfattes å være, eller *hvor raskt* bilførerne reagerer på ulike situasjoner. Undersøkelsesmetodene har omfattet spørreskjemaer, stillbilder, film, video, kjøresimulator eller kjøring i virkelig trafikk.

Resultatene tyder på at unge eller uerfarne bilførere har dårligere evne til å oppfatte eller reagere adekvat på faresituasjoner enn mer erfarne førere. Når det gjelder sammenheng mellom mål på fareoppfattelse og ulykkesinnblanding, er forskningsresultatene noe blandet.

Det er derfor fortsatt noe usikkert i hvilken grad ulike tester på fareoppfattelse kan predikere risiko for

ulykkesinnblanding. Til tross for dette har en noen steder (Storbritannia og Australia) innført testing av fareoppfattelse som en obligatorisk del av førerprøven.

TØI har tidligere utviklet en test på fareoppfattelse for forskningsformål. Testen ble benyttet for å undersøke trafikale ferdigheter hos ferske førere med ulik kjøreefaring. Videre utprøving av denne testen vil kunne gi mer kunnskap om hvilke typer faresituasjoner som eventuelt er best egnet til å skille mellom sikre og mindre sikre bilførere, og som dermed kan inngå i en framtidig test.

I dette forprosjektet er testen videreutviklet, og det er laget en prototypversjon på DVD, slik at testen kan gjennomføres på en standard PC. For ytterligere innsamling av data for valideringsformål kan testen eventuelt installeres på PC-er som utplasseres på egnede steder, som trafikkstasjoner, trafikkskoler, opplevelsessentra, etc.

Det pågår fortsatt evaluering av tester som er i bruk i utlandet. Det kan dessuten være aktuelt å foreta valideringsundersøkelser av testen som er utviklet ved TØI. Det anbefales at en avventer resultater av slike evalueringer før en vurderer nærmere å benytte tester på fareoppfattelse i forbindelse med førerprøven.

Ved siden av bruk i førerprøven kan en test på fareoppfattelse også benyttes i føreropplæringen, både som et treningsverktøy og som et instrument for å evaluere effekter av opplæringen. Forskning har vist at evne til fareoppfattelse kan trenes opp, men det gjenstår å undersøke om ulykkesrisikoen dermed ville bli redusert.